

בענין גניבת דעת וכשרות ושאר דברים - שיעור 551

I. האם יש חובה מצד הדין לאכול גלאט כשר בשר או אינו אלא מנהג חסידות

(א) עיין ברש"י (חולין מ"ו:) שאין סירכא בלא נקב וקיימא לן דקרום שעלה מחמת מכה על הריאה אינו כלום שסופו ליסתר ולינקב והוי בכלל ניקבה הריאה טריפה אמנם דעת התוספות (מ"ז:) דהסירכא רגילה לבוא על גבי הריאה בלא נקב אבל אם נסרכה שלא כסדרן טריפה והנקרא גלאט כשר שהוא סימן שהריאה של הבהמה בריאה וחלקה בלא כל סירכא או ריעותא אחרת

(ב) עיין בשו"ת הרשב"א (ע"ד) דאין להקל למשמש באצבעותיו בסירכא שנימוחה והשוטח שעושה כן מסלקים אותו מן השחיטה לאחר התראה ועיין בספר יבין שמועה (דף י"ט - רע"ז) שכל העושה כן כאילו מאכיל טריפות לישראל וכן פסק השו"ע (יו"ד ל"ט - י) דכל המיקל באלו מאכיל טריפות לישראל אמנם עיין ברמ"א (ל"ט - י"ג) דכל מקום שיתמעך הסירכא אומרים שאינו סירכא אלא ריר בעלמא ואע"פ שהוא קולא גדולה כבר נהגו להקל ואין למחות ואיברא עיין בש"ך (ל"ט - ל"ג) דהמנהג בכל אשכנז למעך הסירכות באצבעות והביאו הרא"ש (חלו טריפות י"ד) שסבר כן וכ"כ המרש"ל דהוי כריר בעלמא ומותר כי הסירכא אם יפרוק אותה כל היום הרי היא יותר הולכת ומתחזקת אמנם הגר"א בשאלתות (ע"סוף ספר מעשה רב סימן פ וצ"ד ק"ח) פסק דחלילה לנהוג מיעוץ ואפילו כלים שבשלו בהם בשר בהמה צריך להכשירם כדין כלים שנתבשל בהם בשר טרף והתשובה מאהבה (ג - ע"ב) כתב בשם הנודע ביהודה שצריך לנהוג כפי פסק השו"ע ובנידן דידן יש עוד חשש של טריפות ממש ולכן יש לשאול אם צריך הכשר כלים אחר מעת לעת ועיין בשו"ת יביע אומר (יו"ד ה - ג) ויחזה דעת (ג - ל"ו) ועיין באג"מ (יו"ד ג - קמ"ז - ו) לדינא סירכא הוי ריעותא דחשש לשיטת רש"י ואיכא גם בזה מדת החסידות שלא לאכול אף שכשרה לכו"ע לדינא

(ג) לתובעו בערכאות באחד שנתברר שמכר נבלות בתור כשרות - עיין באג"מ (ח"מ ח - ט) דאין לדונו בערכאות (ע"מ כ"ו - ח) שהם ידונו במאסר ובממון שלא כדיני ישראל וגם (ע"מ שיגראו שישבע שבועות שוא והעיקר הוא לפוסלו מלמכור דברים כשרים ואם לא יציית יביאוהו לדון בערכאות ע"ש

(ד) היה עובדא בסותר אתרוגים מפורסם שמכר מורכבים בתורת שאינו מורכבים שלדעתו לחומרות כאלו ראוי להחמיר רק לאנשי ירושלים וכדומה ולא לאנשים פשוטים בחוץ לארץ וזה גניבת דעת שהוא איסור תורה עיין בתשובות והנהגות (ז - ע"ב)

(ה) באחד שאכל במסעדה אחת וסמך על בעל המסעדה ועל הרב המכשיר ושוב נודע שאכל איסור גמור עיין בשו"ת באר משה דאין זה אונס וקרוב לפשיעה או שוגג ששמענו הרבה מאורעות רעות בענינים אלו והיה לו לבדקה יותר ויותר וחייב לעשות תשובה

(ו) עיין בשו"ת יביע אומר (יו"ד ה - ג) לענין לסעוד אצל מי שאינו נזהר על גלאט ובפרט במקום סעודת מצוה יש להקל דרוב בהמות בחזקת כשרות ועיקר בדיקת הריאה מדרבנן וכ"ש היכא דאיכא ספק ספיקא שמא לא היתה ריעותא ושמא הלכה כדברי המכשירים במעוך סירכות וצ"ע

II. האיסור של גניבת דעת

(א) אסור לאדם לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הנכרי (חולין ז"ד. והריטב"א ע"מ דרמב"ם דעות ז - ו ומכירה י"ח - ח' ושו"ע ח"מ רכ"ח - ו) ואפילו רק בדברים שאינן מביאין לו שום הפסד ולרוב הפוסקים הוא איסור מן התורה (הריטב"א ויראים השלם קכ"ד וקרית ספר מכירה י"ח והסמ"ג לחוין קנ"ה) והוא בכלל הלאו של לא תגנובו (ויקרא י"ט - י"ח) אמנם דעת הסמ"ק (ח"ס) שגניבת דעת אסורה רק מדרבנן מ"מ דעת הפרישה (רכ"ח - ה) שבכל גנ"ד במקח וממכר עובר בלאו דלא תונו איש את עמיתו ולכן אף להסוברים שגנ"ד אסורה רק מדרבנן מ"מ עובר בלאו תונו מדאורייתא ועיין בשו"ע הרב (חונתא וגינת דעת י"ז) דאפילו גנ"ד של נכרי שלא יגיע לו הפסד להנכרי אסור מדברי סופרים ובהפסד אסור מן התורה (אונציקלופדיה תלמודית ו) משום לא תונו

(ב) עיקר היסוד - בגניבת דעת יש ב' אופנים (ע"מ) באופן שהוא גורם הפסד לאדם אחר

כמרמה ועובר ג"כ על לא תוננו (ב) שהוא גורם שחבירו יתן לו טובה או שיחשוב שהוא אוהבו אפילו אין לו שום הפסד ואבאר לקמן

III. גניבת דעת בשאר דברים

(א) לקחת אוכל או פרחים הביתה משלחן סעודת חתונה - עיין בשו"ת שבט הלוי (ד - רכ"ט שהצי"ח השו"ע סו"ס ק"ע) שאין להתיר אמנם באמריקה שזורקים לאשפה מה שנשאר מן הסעודה אין לאסור אבל מעיקר הדין במקום שמקפידין עליהם איסור גמור לקחת מהם ואבאר בענין ברית מילה

(ב) מוסדות תורה שליקח מהממשלה יותר מכפי התנאים שקבעה - עיין באג"מ (חו"מ 3 - כ"ט) דאין בזה שום הוראת היתר בעולם שהקב"ה שונא בתמיכת התורה ולומדיה ע"י גזל ויש איסורים של אמירת שקרים וגזל וגניבת דעת וחילול השם וכ"ש במלכות של חסד (ארצות הברית) שהביאנו ממדינות ביוראפ שארית גדולי התורה ונוסדו מקומות התורה הישנים וגם חדשים ואינו דומה למס שתלמידי חכמים פטורים דבנ"ד הוא גזל עכו"ם וגניבת דעת וחילול השם ועיין באג"מ (יו"ד 3 - ל"ט) בענין טבילת כלים דממשלה ואבאר

(ג) גניבת הבחינות שנקרא רידזענס (regents) אסור לא רק מדינא דמלכותא אלא מדין התורה (אג"מ חו"מ 3 - ל) אף למחשבתו שירוויח עי"ז בלימוד התורה שגם בשביל לימוד התורה אסור לגנוב

(ד) המקבל עבודה על סמך תעודה שזיופה או תוספת שכר הוי גנ"ד (אג"מ חו"מ 3 - ל)

(ה) רב שנותן השגחה בלי להשגיח על עצם הבישול הרי הוא מרמה את העולם ועובר על גנ"ד וכן וועד הכשרות שנותן הכשר על דבר שאין צריך הכשר הוי גנ"ד (אג"מ יו"ד 7 - 6 - ח)

(ו) רב שאינו בקי בכל ארבע שו"ע צריך לענות רק על הענינים שהוא בקי בהם ואם לאו הוי גנ"ד וכן משמע מהשע"ת דרבינו יונה (שער ג')

(ז) מנהל חשבונות (accountant) עורכי דין ורופאים וכיוצא בהם שמשלחין אנשים לחבריהם משום kickbacks ולא משום שהם יותר טובים נכשלים בעון של גנ"ד ואפשר גם בגזל

(ח) גניבת דעת בשידוכין - עיין בקהילות יעקב (יציאות מ"ד) שהביא ראייה שיש מומים שאין חובה לגלותם דקי"ל דעכו"ם ועבד הכא על בת ישראל הוולד כשר ורב יהודה היה מייעץ לו לך במקום שלא יכירך ושא בת ישראל ומוכח דלא חשש לגניבת דעת (יציאות מ"ה) מ"מ יש אומרים שבעניני יוחסין שאני שרגילין לחקור ואם לא חקר הוי כמוותרים משא"כ בשאר ענינים וע"ע באג"מ (ד - קי"ח) דבעלת תשובה אסור לכתחלה לגלות שהיא בעולה אבל צריך לגלות קודם השידוך ובאג"מ (ה"ע ג - כ"ז) בענין נערה שאין לה וסת שאין צריך לגלות כלל ולכן יש לשאול שאלת חכם בכל מקרה מתי יש לגלות

(ט) חתן עני מסתבר שיכול לומר שאוסיף עבור הכנסת כלה הגם שלצד הכלה לא חסר (ספר רעך כמוך דף 191 בשם הגרשז"א) ועוד כתב בשם החת"ס שהתיר לשנות ממעות הכנסת כלה לתמיכת תלמיד חכם שיש לו דין כלה אך לכתחלה לשקר לתורמים אין להתיר

(י) מוכר האומר לקונה שכמה אנשים רוצים לקנות ביתי במחיר היותר גדול ודחיתי אותם ואין זה אמת הוי גנ"ד (שם דף 164)

(יא) לא אוכל לעשות לך הנחת המחיר כיון שאני מרוויח רק שני אחוזים אם אין זה האמת הוי גנ"ד של הקונה

(יב) עובד במפעל ואברך המתקבל לכולל ובנו לגן ילדים וכוונתם לעזוב תוך זמן קצר חייב להודיע זאת (שם דף 167)

(יג) מעשה במר זוטרא (חולין 5"ד) לא הוי גנ"ד דמטעה את עצמו ואבאר

(יד) המראה חיבה יתירה לחבירו וכוונתו שיחזיק לו טוב הוי גנ"ד אבל אם אינו יתירה ואינו מתכוין לשום תועלת והוי רק משום דרכי שלום מותר

IV. גניבת דעת לצורך מצוה ואבאר

נפס לטלו נשאת אב' אורי ל' אליוטזר ליפא ב"ר יעקב ארזב' ע"ה לא' אורתי' באשפ' רחל ב"ר גרשון מן'ק הפ"ק הכפן ע"ה